

Regeringens proposition

1975/76: 48

med förslag till ändring i lagen (1929:145) om skiljemän, m.m.;

beslutad den 15 januari 1976.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

LENNART GEIJER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås några mindre ändringar i skiljemannalagen. Överexekutor i Stockholm blir ensam behörig att behandla vissa framställningar till överexekutor under pågående skiljeförfarande, när ingen av parterna har hemvist i Sverige. Den nuvarande regeln om lagbestämd tidsfrist för meddelande av skiljedom slopas i fråga om vissa skiljeavtal med internationell anknytning. Part får vidare möjlighet att genom ansökan hos överexekutor få långsam eller tredskande skiljeman entledigad i fall då skiljemannen har utsetts i skiljeavtalet.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1929: 145) om skiljemän

Härigenom föreskrives att 9, 18 och 26 §§ lagen (1929: 145) om skiljemän skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Har någon, som genom skiljeavtalet utsetts till skiljeman, avlidit, vare avtalet förfallet, där ej parterna annorlunda överenskommit. Har skiljeman, som utsetts på sätt nu nämnts, av sagt sig uppdraget, eller varder han av jäv eller annan anledning hindrad att fullgöra det, vare lag samma i avseende på den tvist, som är i fråga.

Befattar sig skiljeman, som har utsetts i skiljeavtalet, icke med arbetet på det sätt som kräves för dess vederbörliga fortgång, skall på parts ansökan överexekutor skilja honom från uppdraget samt, om ej parterna ha överenskommit annat, förklara skiljeavtalet förfallet.

18 §

Parterna äga bestämma viss tid, inom vilken skiljedom skall meddelas. Är ej skiljedomen meddelad inom denna tid, vare skiljeavtalet förfallet med avseende å den tvist, som överlämnats till skiljemännens prövning.

Hava parterna ej föreskrivit tid för skiljedomens meddelande, skall skiljedomen meddelas inom sex månader räknade från den dag, då skiljeavtalet slöts, eller, där skiljeavtalet avser framtida tvist eller ej är skriftligen upprättat med tydligt angivande av tvistefrågan, från den dag, då dess tillämpning påkallades i den ordning, som i 11 § sägs; dock skall, därest tvist om skiljeavtalets giltighet eller tillämplighet inom nämnda tid varder anhängiggjord vid domstol, tiden för skiljedoms meddelande räknas från den dag, då sådan tvist blivit slutligen avgjord. Överexekutor må likväl, när särskilt skäl därtill är, på ansökan av part medgiva förlängning av den i detta stycke bestämda tiden, dock icke, utan syn-

Hava parterna ej föreskrivit tid för skiljedomens meddelande, skall skiljedomen meddelas inom sex månader räknade från den dag, då skiljeavtalet slöts, eller, där skiljeavtalet avser framtida tvist eller ej är skriftligen upprättat med tydligt angivande av tvistefragan, från den dag, då dess tillämpning påkallades i den ordning, som i 11 § sägs; dock skall, därest tvist om skiljeavtalets giltighet eller tillämplighet inom nämnda tid varder anhängiggjord vid domstol, tiden för skiljedoms meddelande räknas från den dag, då sådan tvist blivit slutligen avgjord. Överexekutor må likväl, när särskilt skäl därtill är, på ansökan av part medgiva förlängning av den i detta stycke bestämda tiden, dock icke, utan synnerlig anledning, med

Nuvarande lydelse

nerlig anledning, med mera än sammanlagt sex månader. Skiljevtalet vare i avseende å den ifrågakomma tvisten förfallet vid den fastställda tidens utgång, där ej dessförinnan antingen meddelats skiljedom eller rörande tidens förlängning gjorts ansökan, som bifalles av överexekutor.

Föreslagen lydelse

mera än sammanlagt sex månader. Skiljevtalet vare i avseende å den ifrågakomma tvisten förfallet vid den fastställda tidens utgång, där ej dessförinnan antingen meddelats skiljedom eller rörande tidens förlängning gjorts ansökan, som bifalles av överexekutor. *Vad som sägs i detta stycke gäller icke, om parterna eller en av dem har hemvist utom riket.*

26 §

Rätt domstol vare i mål, som avses i 21 §, den allmänna under rätt, varunder svaranden lyder i tvistemål, som rör hans person, och i mål, varom förmåles i 25 §, domstolen i den ort, där skiljedomen meddelats. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Ansökningsärenden enligt 8, 10 och 18 §§ upptagas av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt hemvist. Har enahanda ansökan gjorts hos mer än en överexekutor, vare den överexekutor behörig, hos vilken ansökan först gjordes, och beslut, som av annan överexekutor meddelas, ogillt. Ansökan må ej bifallas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig. Avser ansökan skiljemans skiljande från uppdraget, bör jämväl skiljemannen höras.

Mot överexekutors beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller skild från uppdraget eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms medgivande avgjorts, må klagan ej föras.

Rätt domstol vare i mål, som avses i 21 §, den allmänna under rätt, varunder svaranden lyder i tvistemål, som rör hans person, och i mål, varom förmåles i 25 §, domstolen i den ort, där skiljedomen meddelats. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms tingsrätt.

Ansökningsärenden enligt 8, 9, 10 och 18 §§ upptagas av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt hemvist. Har enahanda ansökan gjorts hos mer än en överexekutor, vare den överexekutor behörig, hos vilken ansökan först gjordes, och beslut, som av annan överexekutor meddelas, ogillt. *Har ingendera parten hemvist i Sverige, upptages ärendet av överexekutor i Stockholm.* Ansökan må ej bifallas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig. Avser ansökan skiljemans skiljande från uppdraget, bör jämväl skiljemannen höras.

Mot överexekutors beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller skild från uppdraget eller skiljevtalet förklarats ha förfallit eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms meddelande avgjorts, må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

Har skiljevtalet slutits före ikraftträdandet, gäller fortfarande 9 och 18 §§ i deras äldre lydelse.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1929: 147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar

Härigenom föreskrives att 4 § lagen (1929: 147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ej må på grund av utländskt skiljeavtal skiljemannaförfarande äga rum här i riket, utan så är att, i fall som avses i 1 § andra stycket, skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet bestämt att förfarandet skall äga rum här i riket eller den part, mot vilken avtalet göres gällande, efter dess tillkomst bosatt sig här. I sådant fall länder i avseende å förfarandet till efterrättelse *vad i lagen om skiljemän stadgas i fråga om förfarande i anledning av svenskt skiljeavtal.*

Föreslagen lydelse

4 §¹

Ej må på grund av utländskt skiljeavtal skiljemannaförfarande äga rum här i riket, utan så är att, i fall som avses i 1 § andra stycket, skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet bestämt att förfarandet skall äga rum här i riket eller den part, mot vilken avtalet göres gällande, efter dess tillkomst bosatt sig här. I sådant fall länder i avseende å förfarandet lagen (1929: 147) om skiljemän till efterrättelse.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1976.

¹ Senaste lydelse 1971: 1254 (jfr 1972: 57).

JUSTITIEDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1976-01-15

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden Sträng, Andersson, Holmqvist, Aspling, Lundkvist, Geijer, Bengtsson, Norling, Lidbom, Carlsson, Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Zachrisson, Leijon, Hjelm Wallén, Peterson

Föredragande: statsrådet Geijer

Proposition med förslag till ändring i lagen (1929:145) om skiljemän, m.m.

1 Inledning

År 1971 genomfördes vissa ändringar i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar (LUSK) och lagen (1929:145) om skiljemän (SML). Ändringarna (se prop. 1971:131, JuU 1971:27, rskr 1971:296) föranleddes väsentligen av Sveriges tillträde till 1958 års New York-konvention om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar. Efter det att de nya reglerna hade trätt i kraft på våren 1972 uppkom fråga om att göra vissa ytterligare ändringar i skiljemannalagstiftningen. De ifrågasatta ändringarna gällde förlängning av fristen för meddelande av skiljedom vid vissa utländska skiljeavtal och vilken instans som skall pröva begäran om förlängning i sådant fall. Spörsmålen har behandlats i en inom justitiedepartementet upprättad promemoria (Ds Ju 1972:29) med förslag till vissa ändringar i lagstiftningen om skiljedom. I promemorian intagna förslag till författningsändringar bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*.

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Svea hovrätt, kommerskollegium, Sveriges advokatsamfund, Internationella handelskammarens svenska nationalkommitté (ICC), Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, Sveriges redareförening, Svenska bankföreningen och Kooperativa förbundet. Kommerskollegium har till sitt yttrande fogat yttranden från Stockholms handelskammare och handelskammaren i Göteborg.

I motion 1975:1141 till riksdagen har hemställts om ändringar i skiljemannalagstiftningen som i sak överensstämmer med prome-

morieförslaget. I sitt betänkande (1975:20) med anledning av motionen har lagutskottet förordat, att de begärda lagändringarna vidtas, men ansett det finnas skäl att avvakta de överväganden i saken som pågår inom justitiedepartementet. Riksdagen har gett regeringen till känna vad utskottet anfört (rskr 1975:158).

Stockholms handelskammare har därefter i skrivelse den 31 oktober 1975 till justitiedepartementet framfört önskemål om vissa ytterligare ändringar i skiljemannalagstiftningen. Även dessa frågor bör tas upp nu.

2 Nuvarande ordning

Regler beträffande svenska skiljeavtal finns i SML. Utländska skiljeavtal regleras i LUSK. Av 1 § LUSK framgår att skiljeavtal är att anse som utländskt dels när skiljemannaförfarandet enligt avtalet skall äga rum utom riket (första stycket), dels då det i avtalet inte har bestämts någon ort för förfarandet men båda parter har hemvist utom riket (andra stycket).

I 4 § LUSK anges som huvudregel att skiljemannaförfarande på grund av utländskt skiljeavtal inte får äga rum här i riket. Vissa undantag görs emellertid beträffande skiljeavtal som avses i 1 § andra stycket. I sådant fall får förfarandet äga rum här i landet om part mot vilken avtalet görs gällande efter dess tillkomst har bosatt sig i Sverige. Detsamma gäller efter 1971 års lagändring, om skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet har bestämt att förfarandet skall äga rum i Sverige. För dessa undantagsfall föreskrivs att SML:s regler om förfarande med anledning av svenskt skiljeavtal skall lända till efterrättelse också i fråga om förfarandet på grund av det utländska skiljeavtalet.

En med 4 § LUSK korresponderande bestämmelse angående skiljeavtal som inte är utländskt finns i 4 § SML. Enligt denna paragraf får inte skiljemannaförfarande enligt SML inledas mot part, som har hemvist utom riket och inte skulle kunna sökas vid svensk domstol i tvist av den art varom är fråga. Undantag gäller när avtalet innebär att förfarandet skall äga rum här i riket eller parten eljest samtycker till det eller, efter 1971 års ändring, om skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet har bestämt att förfarandet skall äga rum här i riket.

Av bestämmelserna i SML om förfarandet är särskilt 18 § av intresse i detta sammanhang. I paragrafen ges regler om när skiljedom skall meddelas. Huvudregeln är att parterna själva har att komma överens om den tid inom vilken skiljedom skall meddelas (första stycket). Har parterna i skiljeavtal som avser framtida tvist inte föreskrivit tid för

domens meddelande, skall den enligt 18 § andra stycket meddelas inom sex månader, räknade från den dag då tillämpning av avtalet påkallades i den ordning som anges i 11 §. Enligt denna paragraf påkallas tillämpning av skiljeavtal genom att motparten skriftligen meddelas uppgift om den eller de frågor varom skiljedom begärs. I 18 § föreskrivs vidare att överexekutor kan, när särskilt skäl föreligger, på ansökan av part medge förlängning av tiden men inte utan synnerlig anledning med mera än sammanlagt sex månader. Skiljeavtalet är förfallet beträffande tvisten vid den fastställda tidens utgång, om inte dessförinnan antingen har meddelats skiljedom eller rörande tidens förlängning har gjorts ansökan som bifalls av överexekutor.

Ansökan om förlängning enligt 18 § tas enligt 26 § upp av överexekutor i den ort där endera parten har sitt hemvist. Någon uttrycklig supplerande regel för det fallet att ingendera parten har hemvist i Sverige finns inte. Vägledning i frågan vilken överexekutor som i sådant fall är behörig ges inte heller i förarbetena till SML eller LUSK eller till 1971 års ändringar i dessa lagar.

Om skiljeman, som har utsetts annorledes än i skiljeavtalet, inte vederbörligen befattar sig med sitt uppdrag, kan missnöjd part enligt 10 § SML efter ansökan hos överexekutor utverka att skiljemannen entledigas från uppdraget och att, om parterna inte har bestämt annat, annan utses i hans ställe. Någon motsvarande möjlighet till ingripande mot skiljeman, som har utsetts i skiljeavtalet, finns inte.

3 Departementspromemorian och remissyttrandena över den

3.1 Promemorian

I promemorian konstateras att det efter 1971 års ändringar i skiljemannalagstiftningen har yppats viss tveksamhet i praxis om vilken överexekutor som är behörig i fall som avses i 26 § SML (forumfrågan) och att den tid om sex månader, inom vilken skiljedom enligt 18 § SML skall ha meddelats, har ansetts vara alltför kort när det gäller sådana utländska skiljeavtal som efter 1971 års ändringar kan leda till förfarande i Sverige.

När det gäller forumfrågan fastslås till en början i promemorian att bristen på supplerande forumregel i 26 § SML inte torde kunna tolkas som om behörig överexekutor skulle saknas. I brist på anvisning i gällande lagstiftning synes f.n. rimligt att vilken överexekutor som helst kan ta upp ansökan. Det torde emellertid vara lämpligt att genom lagändring skapa klarhet i förevarande avseende. I promemorian anges två alternativa lösningar i fråga om vilken överexekutor som bör väljas. Den ena lösningen är att välja överexekutor på den ort där förfarandet har påbörjats eller är avsett att äga rum. En olägenhet av denna lösning

är att det ibland kan vara svårt att avgöra var ett förfarande har påbörjats och att platsen för förfarandet kanske inte alltid har bestämts när ansökan görs. Den andra lösningen är enligt promemorian att lagen för fall där parterna saknar hemvist i Sverige anvisar viss överexekutor som behörig. Denna lösning, som förordas i promemorian, ger den fördelen att alla ansökningar samlas på en hand. Vidare undgår man varje svårighet att avgöra vart parten skall vända sig. Behörigheten bör enligt promemorian tilläggas överexekutor i Stockholm.

Enligt promemorian har det uppgetts att det i fråga om utländska skiljeavtal där parterna har hemvist utomlands inte är ovanligt att skiljemännen utses först flera månader, kanske t.o.m. ett halvår, efter det att skiljedom begärdes. Det synes därför uppenbart att den nuvarande tidsfristen för meddelande av skiljedom inte är tillräckligt lång. Promemorian konstaterar också här behov av lagändring. Fristen bör utgå från en senare tidpunkt än den dag då tillämpning av skiljeavtalet påkallas enligt 11 § SML. Som en möjlig lösning anges i promemorian att man som utgångspunkt väljer tidpunkten för beslutet att förlägga förfarandet till Sverige. Dock konstateras att en sådan ordning kan medföra vissa problem. Bl.a. kan det vara svårt att avgöra när detta beslut har fattats. Som ett lämpligare alternativ anges att fristen räknas från den tidpunkt när skiljemännen utses. Någon svårighet att fastställa denna tidpunkt bedöms inte föreligga. Om skiljemännen utses vid olika tidpunkter skall tiden enligt promemorian räknas från det den siste av dem utsågs.

I promemorian konstateras att den föreslagna ordningen inte kan gälla om skiljemännen har utsetts redan i skiljeavtalet. För sådana fall finns inte heller behov av att frågå den i SML nu föreskrivna ordningen.

3.2 Remissyttrandena

Promemorieförslagen har fått ett övervägande positivt mottagande under remissbehandlingen. *Handelskammaren i Göteborg* bedömer som värdefulla de förbättrade möjligheter att genomföra utländsk skiljedom här i landet som förslagen åsyftar. *Stockholms handelskammare* uttalar att de föreslagna ändringarna väl tillgodoser föreliggande behov av lagändring.

Förslaget i forumfrågan tillstyrks eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser. *Stockholms handelskammare* och *ICC* vitsordar att osäkerhet har rätt i denna fråga och hälsar förslaget med tillfredsställelse. *Sveriges grossistförbund* ser som en särskild fördel med den föreslagna regeln att alla ifrågasättande ansökningar samlas på en hand. Från redaktionell synpunkt ifrågasätter *Svea hovrätt* om inte i

26 § andra stycket SML de föreslagna andra och tredje punkterna lämpligen bör byta plats, eftersom regeln om verkan av ansökan hos mer än en överexekutor torde sakna betydelse för fall där ingendera parten har hemvist i riket.

Förslaget i fråga om förlängning av fristen för meddelande av skiljedom har fått ett positivt mottagande av alla remissinstanser utom *Sveriges industriförbund*. Att den nuvarande regleringen innebär olägenheter vitsordar bl.a. *Stockholms handelskammare* och *ICC*.

Sveriges industriförbund, som medger att den nuvarande ordningen i och för sig är förenad med olägenheter, ifrågasätter om inte dessa är mindre än de som kan följa av den föreslagna ändringen. Förbundet påpekar att om motpart tredskas att utse felande skiljeman eller parterna råkar i tvist om utseende av tredje skiljeman, detta enligt förslaget kan få till följd att fristen under lång tid inte börjar löpa och påkallande part sålunda under obestämd tid får se sig bunden vid ett förfarande som i själva verket genom motpartens handlande blir mer eller mindre ineffektivt. Samma risker ser *Sveriges grossistförbund*, som emellertid tillstyrker förslaget under förutsättning att erforderliga korrektiv skapas mot part som tredskas att utse skiljeman eller mot parter som inte kan enas om tredje skiljeman.

Sveriges advokatsamfund menar att det bör övervägas att göra den nya tidsberäkningen tillämplig också på den typ av skiljeavtal som har utpräglad internationell karaktär men dock måste klassificeras som svenska enligt lagstiftningens terminologi, dvs. skiljeavtal mellan två parter som båda har hemvist utom riket men har enats om en skiljeklausul som går ut på att skiljeförfarandet skall äga rum i Sverige. Från denna ståndpunkt kan enligt samfundets mening ytterligare ifrågasättas om inte det mest rationella vore att införa den nya beräkningsmetoden för alla typer av skiljeavtal, alltså även för rent svenska avtal. Också beträffande de senare torde den nuvarande tidsfristen i praktiken ofta anses för kort och begäran om förlängning torde vara tämligen vanlig. Att fastställa den nya utgångspunkten för tidsfristen torde, menar samfundet, inte bereda svårighet. Någon ny möjlighet för endera parten att obstruera förfarandet öppnas inte heller.

Att möjligheten till förlängning genom överexekutor utvidgas till att gälla också avtalad frist ser *Sveriges industriförbund* som den mest angelägna reformåtgärden. Som illustration till reformbehovet nämner förbundet det fallet att förfarandet har pågått viss tid och fristen därunder förlängts genom avtal mellan parterna en eller flera gånger, varefter ena parten vägrar medge ytterligare förlängning. Förbundet anser det vara otillfredsställande att överexekutor i sådant fall inte kan medge åtminstone den förlängning av fristen som krävs för att skiljemännen skall hinna sammanträda, överlägga och meddela skiljedomen.

Sveriges advokatsamfund påpekar att det beträffande båda ändrings-

förslagen anges att ändringarna träder i kraft dagen efter publikation i Svensk författningssamling. Mot bakgrunden av vad som tidigare har brukats i svensk skiljemannalagstiftning är tolkningen av övergångsbestämmelserna möjligen oklar. Det kan göras gällande att den tolkning som kanske ligger närmast till hands inte bör accepteras. Samfundet erinrar om att det brukar anses att nya lagar av processrättslig karaktär får verkan även beträffande bestående rättsförhållanden och alltså på sätt och vis har retroaktiv effekt. Skiljemannarätten klassificeras ofta som en gren av processrätten men har otvivelaktigt starka avtalsrättsliga inslag. Vid tillkomsten av vår första skiljemannalag 1887 diskuterades frågan om övergångsbestämmelsens utformning rätt ingående (NJA II 1887 nr 4 s. 38 f). Man övervägde två alternativ: a) att undanta alla existerande skiljeavtal från den nya lagens tillämpningsområde och b) att endast undanta fall där skiljeavtalets tillämpning har påkallats före lagens ikraftträdande. Det är enligt samfundets mening intressant att konstatera att ingen föreslog det rent processrättsliga alternativet, nämligen c) att inga fall skulle undantas utan lagen ges generell giltighet. I diskussionen nämndes möjligheten att dela in lagens bestämmelser i två grupper, som tydligen skulle ha olika övergångsbestämmelser, men slutresultatet blev att alternativet a) valdes för lagen i dess helhet. Den angivna typen av övergångsbestämmelse tillämpades sedan både vid de omfattande ändringarna i skiljerättslagstiftningen år 1919 och vid utfärdandet av den nya skiljemannalagen 1929. Den samtidigt införda LUSK gavs däremot en övergångsbestämmelse av typen c). Mot bakgrunden av den skisserade utvecklingen kan enligt samfundets mening en viss tveksamhet råda om tolkningen av de nya övergångsbestämmelserna, som formellt är av typen c). Samma tvekan gäller övergångsbestämmelserna i 1971 års lagstiftning. Om slutsatsen är att de skall ges en "processrättslig" tolkning, uppkommer frågan om lagstiftningen är fullt rättvis. Det är inte omöjligt att rättsförluster kan uppstå, t.ex. om skiljeförfarande påkallats fem månader före nya lagens ikraftträdande och skiljemän har utsetts två månader före samma tidpunkt men ännu inte meddelat dom. Samfundet finner alltså att övergångsbestämmelsen eventuellt bör ändras och i varje fall kommenteras i motiven till den nya lagstiftningen.

4 Ändringsförslaget vid 1975 års riksdag

Som har nämnts inledningsvis har i motionen 1975:1141 till riksdagen lagts fram förslag om ändringar i skiljemannalagstiftningen av i sak samma innebörd som i departementspromemorian. Över motionen har lagutskottet inhämtat yttranden från Svea hovrätt, riksskatteverket (RSV), kommerskollegium, juridiska fakulteten vid Lunds

universitet, länsstyrelsen i Stockholms län och Sveriges advokatsamfund. Kommerskollegium har till sitt yttrande till lagutskottet fogat yttranden från handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö.

De i motionen förordade lagändringarna har till övervägande del fått ett positivt mottagande av remissinstanserna. *Svea hovrätt* framhåller att det är önskvärt att den svenska skiljedomslagstiftningen är så utformad att den inte försvårar genomförande i Sverige av skiljeförfaranden på grund av utländska skiljeavtal. Det är möjligt att de i motionen berörda problemen föranlett parter eller skiljemän att avstå från att välja Sverige som plats för skiljeförfarandet trots att de annars velat förlägga det dit. De föreslagna lagändringarna är enligt hovrättens mening ägnade att undanröja dessa brister i lagstiftningen. *Länsstyrelsen i Stockholms län* upplyser att länsstyrelsen inom sin särskilda överexekutorsenhet relativt ofta har att ta befattning med uppskovsärenden samt att parter som saknar hemvist i Sverige inte sällan i skiljeavtal föreskriver att förfarandet skall äga rum i Stockholm. I yttrandet från *Stockholms handelskammare* anförs att handelskammaren under de senaste åren har kunnat konstatera ett starkt växande intresse från utländska företag och organisationer att förlägga skiljeförfarande till Sverige. Vid de kontakter kammaren har haft med utländska företag och andra har bl.a. de i motionen upptagna problemen diskuterats. Vissa företag har därvid uttryckt önskemål om att få dessa bestämmelser ändrade. Handelskammaren hälsar därför motionsförslagen med stor tillfredsställelse. Enligt *advokatsamfundets* uppfattning är det sannolikt att det finns ett betydande antal avtal, där parterna har föreskrivit sådant skiljeförfarande som skulle beröras av de föreslagna ändringarna. Samfundet anser därför att genomförandet av dessa ändringar inte utan vägande skäl bör uppskjutas.

Förslaget i forumfrågan tillstyrks av *RSV, kommerskollegium, juridiska fakulteten vid universitetet i Lund, länsstyrelsen i Stockholms län, advokatsamfundet* och *handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö*.

Även *Svea hovrätt* ansluter sig till motionärens förslag men anmärker att 26 § SML rör inte bara ärenden om förlängning av den legala fristen för skiljedoms meddelande utan också ärenden enligt 8 och 10 §§ SML, vilka rör val av skiljeman och utbyte av sådan. Sistnämnda frågor regleras enligt LUSK inte av svensk lag och torde inte heller bli aktuella för svensk överexekutors del. Enligt hovrättens mening torde därför lagtekniska skäl tala för att forumregeln i stället tas upp i LUSK. Att den föreslagna forumbestämmelsen skulle komma att omfatta även ansökningsärenden enligt 8 och 10 §§ SML har uppmärksamats också av *länsstyrelsen i Stockholms län*. Länsstyrelsen påpekar att nämnda förhållande inte har berörts i motiveringen till motionsförslaget men framhåller för sin del att en reglering av

forumfrågan beträffande dessa ärenden är minst lika betydelsefull.

Förslaget i fristfrågan tillstyrks av *Svea hovrätt, kommerskollegium, advokatsamfundet* och *handelskamrarna i Stockholm, Göteborg och Malmö*. Mot den närmare utformningen av motionsförslaget i denna del framförs dock samtidigt erinringar av åtskilliga remissinstanser. Förslaget avstyrks uttryckligen av *RSV*.

Svea hovrätt erinrar om att såväl dansk, norsk som finsk lagstiftning saknar bestämmelser om viss frist för skiljedoms meddelande. Enligt hovrättens mening kunde därför kanske övervägas att reglera frågan så, att när det gäller utländska skiljeavtal någon legal frist inte alls skall gälla. Hovrätten påpekar att påtalade svårigheter att hinna slutföra förfarandet inom den legala fristen kan uppkomma också när skiljeförfarandet äger rum på grund av ett svenskt skiljeavtal, särskilt när ena parten bor utomlands. För den skull kunde ifrågasättas att ändra utgångspunkten för sagda frist i SML, påpekar hovrätten.

Frågan om inte den ordning som nu föreslås beträffande utländska skiljeavtal också bör införas för vissa svenska skiljeavtal tas upp även i yttrandena från *länsstyrelsen i Stockholms län* och *advokatsamfundet*. Länsstyrelsen framhåller att av 4 § SML jämförd med 1 § LUSK torde framgå att skiljeavtal där båda parterna äger hemvist utomlands likväl kan vara att anse som svenskt, nämligen när i skiljeavtalet eller eljest har bestämts att skiljeförfarandet skall äga rum här i riket. De av motionären åberopade skälen för en förlängd tidsfrist synes enligt länsstyrelsens mening vara lika bärande vid avtal av detta slag. Uppskovsframställningar har, såvitt det kan utredas, hos länsstyrelsen förekommit endast beträffande sådana avtal. För att tillgodose behovet av förlängd tidsfrist i samtliga de fall där parterna har hemvist utomlands synes därför lagstiftningen böra utformas på annat sätt än motionären har föreslagit, framhåller länsstyrelsen. I detta sammanhang påpekar länsstyrelsen att det av lagtexten otvetydigt bör framgå att tidsfristen skall räknas från den tidpunkt då samtliga skiljemän har utsetts, dvs. även sådana som utses av skiljemännen själva, av överexekutor eller på annat sätt.

Advokatsamfundet utvecklar samma synpunkter som i sitt remissyttrande över promemoriaförslaget.

Juridiska fakulteten vid Lunds universitet finner motionärens förslag i denna del diskutabelt. Enligt fakultetens bedömning är det visserligen helt riktigt såsom påpekas i motionen, nämligen att den i 18 § SML angivna tidsfristen, sex månader, är alltför kort när det gäller utländska skiljeavtal. Betydande skäl talar alltså för en lagändring. Men det kan ifrågasättas om det inte vore en halvmesyr att i detta sammanhang ta sikte bara på fall i vilka utländska skiljeavtal aktualiseras. Och det kan dessutom betvivlas att en tillfredsställande ordning kan skapas genom en reform som endast avser en mindre förändring av utgångspunkten

för tidsfristen. Fakulteten ifrågasätter därför om inte en mer radikal lagändring framstår som motiverad – i linje med de syften som bär upp motionen. En möjlighet vore i så fall att införa motsvarande regler som de vilka sedan länge gäller i Västtyskland. Detta lands Zivilprozessordnung ger över huvud taget inte någon bestämd tidsfrist för skiljedoms meddelande utan innehåller endast föreskrifter enligt vilka missnöjd part kan ingripa mot det fallet att skiljemännen otillbörligen fördröjer skiljeförfarandet. I sitt yttrande utvecklar fakulteten närmare hur en sådan ordning skulle kunna genomföras i Sverige (se LU 1975:20 s. 6–7). Sammanfattningsvis hyser således fakulteten den uppfattningen att den genom motionen aktualiserade lagstiftningsfrågan är tämligen komplicerad och omfattande. Samtidigt understryker fakulteten frågans stora vikt och tillstyrker att lagstiftningsåtgärder företas så snart som möjligt.

Som redan har nämnts avstyrks förslaget i denna del helt av RSV, som anser att det inte finns skäl att särbehandla dessa enligt RSV:s mening mycket sällsynta fall av utländska skiljeavtal med svensk anknytning. Förslaget innebär att de utsedda skiljemännen får sex månader på sig att avgöra tvisten till skillnad från andra skiljeförfaranden där tiden för att utse skiljemän räknas in i sexmånadersperioden. Det har enligt RSV:s uppfattning inte påvisats att ifrågasvarande utländska skiljeavtal skulle vara av särskilt besvärlig natur och därför kräva längre handläggningstid. Inträffar det att det tar lång tid att utse skiljeman och tvisten anses vara av besvärlig natur torde det inte föreligga några svårigheter att hos överexekutor få en förlängning av tiden. Vanligtvis överenskommer i ett sådant fall parterna själva om att förlänga tiden. Verket anser det vidare olämpligt att tiden från det att skiljeavtalets tillämpning påkallas till det att skiljemännen har utsetts teoretiskt blir obegränsad.

Lagutskottet konstaterar i sitt betänkande över motionen bl.a. att de berörda problemen kan föranleda parter och skiljemän att avstå från att välja Sverige som plats för skiljeförfarande trots att de eljest hade velat förlägga förfarandet hit. Utskottet finner att detta är otillfredsställande och anser att man bör vidta lagstiftningsåtgärder för att komplettera de nuvarande reglerna så som har förordats i motionen. När det gäller den närmare utformningen av behövliga lagändringar pekar utskottet på att frågan om ändrad utgångspunkt för tidsfristen är tämligen komplicerad och att förslaget i denna del därför kräver ytterligare överväganden innan det kan leda till lagstiftning. Utskottet anser att det från riksdagens sida finns skäl att avvakta resultatet av de överväganden som pågår i justitiedepartementet i båda de frågor som har berörts i motionen. Utskottet understryker emellertid samtidigt att det med hänsyn till de berörda problemen praktiska betydelse för bl.a. svenska företag med internationella affärsförbindelser är angeläget att arbetet i resterande delar fortsätter.

5 Stockholms handelskammarens skrivelse

Av handelskammarens skrivelse och till denna fogat bakgrundsmaterial framgår att inom handelskammaren och dess skiljedomsinstitut sedan någon tid pågår ett omfattande arbete med att sammanställa en översikt över den svenska skiljedomslagstiftningen och att undersöka förutsättningarna för att inom ramen för denna förlägga skiljemannaförfarande enligt avtal mellan utländska parter till Sverige. Särskilt synes intresse ha visats för att använda svenskt skiljemannaförfarande för handelstvister mellan parter hemmahörande i USA och Sovjetunionen. Under överläggningarna har konstaterats att vissa ändringar i den svenska skiljemannalagstiftningen skulle göra det svenska förfarandet avsevärt mera attraktivt för berörda utländska intressenter. Mot denna bakgrund för handelskammaren fram följande ändringsförslag.

Sexmånadersfristen enligt 18 § andra stycket SML är enligt handelskammarens bedömning för kort i de allra flesta skiljetvister mellan utländska parter, även om fristen skulle räknas från skiljenämndens utseende. Handelskammaren anser det därför böra övervägas att helt slopa fristen när det gäller skiljetvister mellan parter utan hemvist i Sverige. Detta kan ske genom att man efter första satsen i lagrummets första mening skjuter in orden "och har åtminstone ena parten hemvist i riket". En sådan ändring bör förbindas med generell möjlighet för part att få långsam eller tredskande skiljeman avlägsnad från uppdraget. Följdändringen föreslås av handelskammaren ske genom en utvidgning av 10 § tredje stycket SML, som nu ger sådan möjlighet endast i fråga om skiljeman som inte har utsetts i skiljeavtalet.

Behörighet att ansöka om förlängning av tvisten tillkommer f.n. bara part. Handelskammaren påpekar att förlängning ofta aktualiseras när parterna har avslutat sin processföring och bara skiljenämndens interna verksamhet med utarbetande av skiljedomen återstår. I avtal mellan utländska parter har dessutom ofta bara skiljenämnden eller dess ordförande anknytning till Sverige. Av praktiska skäl föreslår handelskammaren därför att, i den utsträckning sexmånadersfristen består, också skiljenämnden ges behörighet att göra ansökan om förlängning av fristen.

Handelskammaren framför vidare förslaget att ge överexekutor befogenhet att förlänga också avtalad frist och betecknar detta som en reform som har visat sig vara välbehövlig i både svenska och internationellt präglade skiljetvister.

Hänvisningen i 4 § LUSK till tillämpliga förfaranderegler i SML är enligt handelskammarens mening missvisande, eftersom SML innehåller en rubrik, "Förfarandet", till 11—19 §§, och hänvisningen i LUSK kan uppfattas som avseende endast dessa paragrafer. Visserligen

framgår det av lagens förarbeten att åtminstone också 8 § avses, men den antydda möjligheten till missförstånd bör undanröjas. Handelskammaren hemställer att både den åsyftade rubriken och hänvisningen i 4 § LUSK ges en mera klagörande avfattning.

Slutligen framför handelskammaren önskemålet att överexekutor ges möjlighet att förordna om handlingssekretess till skydd för yrkeshemlighet i ansökningsärenden enligt SML.

6 Föredraganden

När skiljeförfarande äger rum här i landet sker det för det mesta på grund av ett skiljeavtal som har slutits mellan två svenska parter. Förfarandet regleras då av föreskrifterna i lagen (1929:145) om skiljemän (SML). Det innebär bl.a. att skiljedom – om inte parterna har kommit överens om en särskild tidsfrist – skall meddelas inom sex månader från skiljeavtalet eller, om detta avser framtida tvist, från den dag då part påkallade tillämpning av avtalet (18 § andra stycket). Överexekutor kan på parts begäran förlänga tidsfristen. Utan synnerlig anledning får den dock inte förlängas med mer än sammanlagt sex månader. Ansökan om förlängning tas upp av överexekutor i den ort där någon av parterna är bosatt (26 § andra stycket).

SML:s regler om skiljeförfarande kan i vissa fall bli tillämpliga också i fråga om utländska skiljeavtal. Som utländskt skiljeavtal räknas enligt 1 § lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar (LUSK) inte bara avtal som innebär att skiljeförfarandet skall äga rum utom landet (första stycket), utan också skiljeavtal, som inte anger om förfarandet skall äga rum inom eller utom Sverige (andra stycket). Det sista gäller när båda parterna har hemvist utom landet. Med tanke på de fall som avses i 1 § andra stycket föreskrivs i 4 § LUSK att SML:s förfaranderegler skall tillämpas, om skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet har bestämt att förfarandet skall äga rum här i landet eller den part, mot vilken avtalet görs gällande, efter dess tillkomst har bosatt sig här. Mot denna föreskrift i LUSK korresponderar en regel i 4 § SML om att skiljeförfarande inte får inledas mot part, som har hemvist utom landet och inte skulle kunna stämmas vid svensk domstol i tvisten, såvida inte skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet har bestämt att förfarandet skall äga rum här i landet eller parten samtycker till det.

Bestämmelserna i 4 § LUSK och 4 § SML fick sin nuvarande lydelse i samband med att Sverige år 1971 tillträdde 1958 års New Yorkkonvention om erkännande och verkställighet av utländska skiljedomar. Härigenom ökades avsevärt det antal fall då svenska skiljemannaregler skall tillämpas i fråga om förfarandet vid utländska skilje-

avtal. Detta har i praktiken visat sig fungera utan nämnvärda olägenheter. I ett par hänseenden har dock uppkommit problem.

I en departementspromemoria från år 1972 pekas på att det som sägs om behörig överexekutor i 26 § andra stycket SML inte passar särskilt väl för den situationen att bägge parter har hemvist utom landet. Det föreslås därför att paragrafen förtydligas. I promemorian tas också upp en fråga om förlängning av den i 18 § andra stycket SML stipulerade fristen för meddelande av skiljedom. Fristen föreslås förlängd på det viset att dess utgångspunkt skall räknas från det skiljemännen utsågs och inte som nu från det tillämpning av skiljeavtalet påkallades. Promemorian innehåller i denna del förslag om ett tillägg till 4 § LUSK. Promemoriaförslagen har fått ett positivt mottagande vid remissbehandlingen.

I båda de nu berörda hänseendena har ändringsförslag med samma innebörd lagts fram också i en motion 1975:1141 till 1975 års riksdag. Riksdagen har efter remissbehandling av motionen förordat att lagstiftningsåtgärder vidtas för att komplettera de nuvarande reglerna (LU 1975:20, rskr 1975:158).

Fristfrågan har berörts också i en skrivelse från Stockholms handelskammare med vissa önskemål om ändringar i skiljemannalagstiftningen. Handelskammaren har föreslagit att fristregeln slopas i fråga om skiljeavtal mellan parter med hemvist utom landet och ersätts med en generell rätt för part att genom överexekutor få långsam eller tredskande skiljeman entledigad och, om parterna inte har bestämt annat, annan utsedd i hans ställe. I den mån sexmånadersfristen behålls bör man enligt handelskammaren överväga att utöver part också skiljeman skall ges behörighet att ansöka om förlängning av fristen. Handelskammaren har dessutom uttryckt önskemål om att överexekutors behörighet att besluta om förlängning utvidgas till att också gälla avtalad frist. I skrivelsen berörs också vissa ytterligare frågor, som jag strax skall återkomma till.

Också jag anser att skiljemannalagstiftningen bör revideras på de punkter jag nu har nämnt. Remissutfallet över såväl promemorian som motionen visar att behov av ändring föreligger. Detta bekräftas även av vad handelskammaren har anfört i sin skrivelse. Jag behandlar i det följande frågorna i tur och ordning.

Vad först angår frågan om behörig överexekutor vid prövning av ansökan om förlängning av fristen för meddelande av skiljedom har i både promemorian och motionen föreslagits ett tillägg till forumregeln i 26 § andra stycket SML för fall när ingendera parten har hemvist här i landet. Som behörig myndighet i sådana fall har föreslagits överexekutor i Stockholm.

Remissinstanserna har enhälligt tillstyrkt förslaget i sak. Från ett håll har påpekats att den föreslagna regleringen bör omfatta endast ansök-

ningar enligt 18 § SML och ha sin plats inte i SML utan i LUSK. Från ett annat håll har framhållits regelns praktiska betydelse också för vissa svenska skiljeavtal liksom i fråga om ansökningar enligt 8 och 10 §§ SML. Dessa paragrafer innehåller regler enligt vilka överexekutor i vissa fall på ansökan av part kan utse eller entlediga skiljeman.

Den föreslagna forumregeln är tillämplig på alla skiljeavtal där ingendera parten har hemvist här i landet. Häri inryms inte bara utländska skiljeavtal utan också vissa i formell mening svenska skiljeavtal, t.ex. sådana där redan i skiljeavtalet har fastslagits att skiljeförfarande skall förläggas till Sverige. Det synes vara till fördel att regeln får denna vidare räckvidd. Jag förordar därför att regeln, i enlighet med förslaget, tas in i 26 § andra stycket SML. Detta innebär att regeln kommer att omfatta även ansökningsärenden enligt 8 och 10 §§ SML, vilket enligt min mening är en fördel. Också sådana ärenden kan nämligen tänkas uppkomma även i fall där ingendera parten har hemvist i Sverige. Med anledning av ett påpekande från en remissinstans föreslår jag att regeln infogas som en tredje punkt i lagrummet. Härutöver bör en formell ändring göras i paragrafens första stycke.

Också promemorie- och motionsförslaget i fristfrågan har fått ett allt övervägande positivt mottagande vid remissbehandlingen. I några yttranden har förslaget emellertid kritiserats. RSV ifrågasätter således om något egentligt reformbehov finns för utländska avtal, som enligt verkets åsikt inte typiskt sett är mer tidskrävande än svenska, och anser att behov av längre tid för meddelande av dom väl kan tillgodoses inom ramen för gällande regelsystem. Sveriges industriförbund anser i likhet med Sveriges grossistförbund och RSV att det föreslagna beräkningssättet ger förhållningsbenägen part möjligheter att förhindra ett effektivt förfarande genom att dra ut på skiljemannavalet så att fristen aldrig börjar löpa. En utvidgning av överexekutors möjlighet att förlänga lagbestämd frist till att gälla också avtalad frist – samma utvidgning som Stockholms handelskammare har förordat i sin skrivelse – ser industriförbundet som en mer behövlig åtgärd än den föreslagna. Några remissinstanser vill vidga den föreslagna regeln till att gälla också vissa eller t.o.m. alla svenska skiljeavtal. I ett par remissvar nämns svenska skiljeavtal mellan utomlands bosatta parter som har enats om en skiljeklausul, enligt vilken förfarandet skall äga rum i Sverige. I ett annat yttrande pekas på svenska skiljeavtal där ena parten är bosatt utomlands. Juridiska fakulteten vid Lunds universitet föreslår den radikala lösningen att ingen bestämd tidsfrist föreskrivs alls i lagen. Fakulteten tänker sig däremot att möjlighet bör finnas för missnöjd part att ingripa mot att skiljemännen otillbörligen fördröjer förfarandet. Därtill bör enligt fakultetens mening fogas regler som tillgodoser ekonomiskt eller socialt svagare parts intresse av att inte onödigt länge vara bunden vid ett utdraget skiljemannaförfarande.

Redan vad som har kommit fram vid remissbehandlingen visar enligt min mening att visst behov finns av längre tid för meddelande av skiljedom än den nuvarande lagregleringen förutsätter. Stockholms handelskammars skrivelse, som grundar sig på önskemål som har kommit fram vid en undersökning av det svenska förfarandets lämplighet för internationella handelstvister, ger härutöver vid handen att en ändring av fristreglerna skulle kunna ge det svenska förfarandet ökad internationell användning. Fråga uppstår då vilken metod som skall användas för att tillgodose det behov av förlängning av fristen som onekligen föreligger.

Mot lösningen i promemorieförslaget har invänts att denna ger alltför stort spelrum för förhållningsbenägen part. Härvidlag är att märka att den nuvarande fristregeln inte i första hand syftar till att hindra förhållning från parts sida utan till att skydda parterna mot verkningarna av ett alltför utdraget agerande från skiljemännens sida. För att motverka att part förhålar förfarandet ger SML part möjlighet att efter hänvändelse till överexekutor få felande skiljeman utsedd utan förhållande parts vidare medverkan. Jag kan därför inte finna att den föreslagna bestämmelsen, infogad i det nuvarande regelsystemet, skulle minska förutsättningarna för ett effektivt skiljeförfarande.

Förslaget i promemorian torde utgå från att behov av förlängd frist föreligger bara för utländska skiljeavtal. Som har framhållits av en del remissinstanser måste emellertid förhållandena vara likartade i denna del beträffande utländska skiljeavtal och vissa i formell mening svenska avtal, nämligen sådana där båda parter eller en av dem har hemvist utomlands. Något behov av längre tid för svenska avtal i allmänhet har däremot inte dokumenterats i detta sammanhang.

Promemorieförslaget tillgodoser behovet av längre fristtid i det skede av förfarandet då skiljemän utses. Det behov av förlängning som Stockholms handelskammare har berört hänför sig emellertid väsentligen till ett senare skede, nämligen proceduren hos skiljemännen. För att tillgodose detta reformbehov måste man söka en annan lösning än promemorieförslagets. Samtidigt är det enligt min åsikt en uppenbar fördel om regleringen kan utformas enhetligt för både utländska och åsyftade svenska skiljeavtal.

Nära till hands ligger att välja en lösning av det slag som handelskammaren har föreslagit i fråga om skiljeavtal mellan utländska parter. En sådan lösning tillgodoser också det behov av förlängning av fristen som promemorie- och motionsförslagen syftar till att täcka. Som har påpekats av juridiska fakulteten vid Lunds universitet kan i och för sig ifrågasättas om en lagbestämd tidsgräns för meddelande av skiljedom över huvud är nödvändig. Om tidsfristen slopas måste emellertid på annat sätt säkerställas att parternas bundenhet vid skiljeavtalet någon gång upphör, även om skiljeförfarandet drar ut på tiden. Särskild

uppmärksamhet måste ägnas bl.a. frågan om behov av förstärkt skydd för ekonomiskt eller socialt svagare part. Tillräcklig anledning att nu ta upp sådana mer vittsyftande frågor finns enligt min mening inte. Jag förordar därför att fristregeln slopas inom det område där ett konkret behov har visat sig föreligga, dvs. i fråga om skiljeavtal där båda eller någon av parterna har hemvist utanför Sverige.

För de fall där fristregeln slopas, bör som handelskammaren har föreslagit finnas ett sätt att förhindra en alltför långsam handläggning hos skiljeman. F.n. finns enligt 10 § tredje stycket SML en rätt för part att, när skiljemannen inte har utsetts redan i skiljeavtalet, efter ansökan hos överexekutor få obstruerande eller långsam skiljeman entledigad. I sådant fall skall överexekutor utse ny skiljeman, om inte parterna har bestämt annat. För annan skiljeman gäller enligt 9 § att hans medverkan har ansetts vara så betydelsefull för avtalet, att hans frånträdande av uppdraget föranleder att avtalet förfaller. Fråga om entledigande och utseende av ny skiljeman genom överexekutor uppstår då inte. Efter mönster av 10 § tredje stycket bör med tanke främst på de skiljeavtal med utländsk anknytning varom nu är fråga i 9 § föras in ett nytt stycke som klargör följderna av obstruktion från skiljemannens sida. I regel bör även i sådant fall skiljeavtalet förfalla, om skiljemannen entledigas. Det bör ankomma på överexekutor att besluta härom. Emellertid bör möjlighet finnas för parterna att avtala annan verkan, t.ex. att part utser annan skiljeman i den entledigades ställe och förfarandet fortsätter.

Den nya typ av ansökningsärende hos överexekutor som skapas genom denna ordning bör följa de processuella reglerna i 26 § SML. Detta föranleder ett tillägg till denna paragraf.

Med denna lösning i fristfrågan har handelskammarens förslag i fråga om behörighet att ansöka om förlängning av frist inte längre aktualitet. Jag kan inte heller finna att andra skäl kan anföras för någon ändring på denna punkt.

Den redan gällande fristregeln är subsidiär till parternas överenskommelse om när skiljedomen skall meddelas. Denna begränsning av tillämpningsområdet är ett utflöde av den grundläggande principen inom skiljemannalagstiftningen att i möjligaste mån lämna företräde för parternas gemensamma vilja. Det av handelskammaren och en remissinstans framlagda förslaget att öppna möjlighet för överexekutor att förlänga också avtalad frist skulle innebära ett genombrytande av denna princip. Jag anser inte att behovet av en sådan möjlighet är tillräckligt dokumenterat för att man skall gå ifrån den nämnda grundsatsen.

Ytterligare två frågor har berörts i handelskammarens skrivelse. Som en betydelsefull faktor för att öka det svenska förfarandets användbarhet i internationella tvister anger handelskammaren möjlighet för

överexekutor att förordna om handlingssekretess till skydd för yrkeshemlighet i ansökningsärende enligt SML. Enligt handelskammarens uppgift kan parterna i många fall se sig nödsakade att i sådant ärende ge in från synpunkten av yrkeshemlighet ömtåliga handlingar, t.ex. skiljeavtal.

För egen del finner jag det väl förenligt med de allmänna grundtankarna bakom skiljemannalagstiftningen att viss handlingssekretess tillåts i dessa ärenden med deras nära anknytning till skiljeförfarandet. Den närmare utformningen av en sekretessregel bör emellertid anstå till den genomgripande omvandling av sekretesslagstiftningen varom förslag beräknas bli förelagt riksdagen under år 1976.

Handelskammaren har slutligen tagit upp en fråga om den redaktionella utformningen av 4 § LUSK. I denna paragraf anges SML:s förfaranderegler som tillämpliga också för förfarande i anledning av utländskt skiljeavtal. Handelskammaren påpekar att hänvisningen i sin nuvarande utformning oriktigt kan ge upphov till den tolkningen att tillämpliga är endast de regler som i SML inryms under rubriken "Förfarandet", dvs. 11—19 §§. Jag delar handelskammarens åsikt att 4 § LUSK på denna punkt har en mindre lycklig språklig utformning och förordar ett språkligt förtydligande.

De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1976. De nya reglerna i 9 och 18 §§ bör inte tillämpas på skiljeavtal som har slutits före ikraftträdandet. Jag föreslår därför en övergångsbestämmelse av sådan innebörd. Forumregeln bör däremot som processuell bestämmelse gälla utan någon sådan begränsning.

7 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga inom justitiedepartementet upprättade förslag till

1. lag om ändring i lagen (1929:145) om skiljemän,
2. lag om ändring i lagen (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar.

8 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1929: 145) om skiljemän

Härigenom förordnas att 26 § lagen (1929: 145) om skiljemän skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Rätt domstol vare i mål, som avses i 21 §, den allmänna underrätt, varunder svaranden lyder i tvistemål, som rör hans person, och i mål, varom förmåles i 25 §, domstolen i den ort, där skiljedomen meddelats. Finnes ej behörig domstol efter vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms rådstuvurätt.

Ansökningsärenden enligt 8, 10 och 18 §§ upptages av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt hemvist. Har enahanda ansökan gjorts hos mer än en överexekutor, vare den överexekutor behörig, hos vilken ansökan först gjordes, och beslut, som av annan överexekutor meddelas, ogillt. Ansökan må ej bifallas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig. Avser ansökan skiljemans skiljande från uppdraget, bör jämväl skiljemannen höras.

Föreslagen lydelse

Ansökningsärenden enligt 8, 10 och 18 §§ upptagas av överexekutor i den ort, där endera parten har sitt hemvist. *Har ingendera parten hemvist i Sverige, upptages ärendet av överexekutor i Stockholm.* Har enahanda ansökan gjorts hos mer än en överexekutor, vare den överexekutor behörig, hos vilken ansökan först gjordes, och beslut, som av annan överexekutor meddelas, ogillt. Ansökan må ej bifallas, med mindre sökandens motpart lämnats tillfälle att yttra sig. Avser ansökan skiljemans skiljande från uppdraget, bör jämväl skiljemannen höras.

Mot överexekutors beslut, varigenom skiljeman blivit utsedd eller skild från uppdraget eller fråga om förlängning av tiden för skiljedoms meddelande avgjorts, må klagan ej föras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit av trycket i Svensk författningssamling.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1929: 147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar

Härigenom förordnas att 4 § lagen (1929: 147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ej må på grund av utländskt skiljeavtal skiljemannaförfarande

Föreslagen lydelse

Ej må på grund av utländskt skiljeavtal skiljemannaförfarande

Nuvarande lydelse

äga rum här i riket, utan så är att, i fall som avses i 1 § andra stycket, skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet bestämt att förfarandet skall äga rum här i riket eller den part, mot vilken avtalet göres gällande, efter dess tillkomst bosatt sig här. I sådant fall länder i avseende å förfarandet till efterrättelse vad i lagen om skiljemän stadgas i fråga om förfarande i anledning av svenskt skiljeavtal.

Föreslagen lydelse

äga rum här i riket, utan så är att, i fall som avses i 1 § andra stycket, skiljemännen eller skiljedomsinstitution i enlighet med avtalet bestämt att förfarandet skall äga rum här i riket eller den part, mot vilken avtalet göres gällande, efter dess tillkomst bosatt sig här. I sådant fall länder i avseende å förfarandet till efterrättelse vad i lagen om skiljemän stadgas i fråga om förfarande i anledning av svenskt skiljeavtal. *Har icke skiljemännen utsetts i skiljeavtalet skall dock den i 18 § andra stycket lagen (1929: 145) om skiljemän föreskrivna tiden om sex månader för skiljedoms meddelande räknas från det skiljemännen utsågs.*

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit av trycket i Svensk författningssamling.